

**กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วม
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์
กรณีศึกษา ตำบลห้วยทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์**
**Strategies to Strengthen Community Participation of Local
Administrative Organization: Case Study in Huthamnop Sub-district,
Pakham District, Buriram Province**

**สถาพร วิชัยรัมย์¹ / ประจัน คณะวัน² / วิษณุ ปัญญา Yong³ /
สุธิกิติ ฝอดสูงเนิน⁴ / ธัญญรัตน์ พุทธรังษัยชัยชาญ⁵**

**Sathaporn Wichairam / Prajan Kanawan / Wisanu Panyayong /
Sutheekit Fodsungnern / Thanyarat Phutthiphongchaichan**

¹⁻⁵สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University

Received: November 1, 2018
Revised: February 8, 2019
Accepted: February 14, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลห้วยทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลห้วยทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา

ตำบลทวนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 24 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยการจัดเวทีสาธารณะและการจัดสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการอุปมาน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ต้องปลูกพืชเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรของพื้นที่ มีการรวมกลุ่มกันจำหน่าย มีกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับผลผลิตพืชผลในพื้นที่ จัดตั้งและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้พึ่งตัวเองได้ ด้านสังคม ต้องสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ตั้งกลุ่มเฝ้าระวังการทำผิดกฎหมาย ให้ปลอดภัยและยาเสพติด ด้านการเมือง ต้องรวมกลุ่มเป็นกลุ่มการเมืองภาคประชาชนให้เข้มแข็ง สร้างความเชื่อมั่นและเคารพสิทธิของประชาชนตามครรลองระบอบประชาธิปไตย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องปลูกฝังให้คนในชุมชนรู้คุณค่า รักษา ต่อยอดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง สำหรับการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน คือ ทั้งตัวแทนส่วนราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ผู้นำชุมชน และประชาชน ด้วยการดำเนินการด้วยความเข้าใจกันและร่วมมือกันทุกฝ่ายด้วยการกำหนดคน โยบาย แผน โครงการ / งาน แต่ละปี แต่ละส่วนอย่างชัดเจน ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมกันเรียนรู้บริบททั้ง 4 ด้าน ในพื้นที่ของตนเอง หลังจากนั้นให้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สร้างความรักความสามัคคี จัดหาทุน จัดหางบประมาณจากภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมแต่ละด้านที่กำหนดขึ้น ให้บรรลุผลอย่างคุ้มค่า และมีประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การเสริมสร้างความเข้มแข็ง, ชุมชนเข้มแข็ง

Abstract

The objectives of this study were 1) to analyze strategies to strengthen community participation of Local Administrative Organization in Buriram Province, 2) to study the implementation of the strategies, and 3) to give suggestions for strengthening community participation of Local Administrative Organization in Hutamnob Sub-district, Pakham District, Buriram Province in four aspects: economic, social, political, and natural resources and environmental. This qualitative study consisted of target 24 participants selected by using a purposive sampling method. The data were collected by organizing public forums and group discussions, and were analyzed in an inductive form. The results showed the strategies for strengthening the community in four aspects as the following: In the economic aspect, economic crops consistent with the resources' condition of the area should be grown. Community enterprises should be established and empowered as self-reliant community enterprises. In the social aspect, local arts and culture should be carried on to the next generation. A watchdog group of illegal crime should be established in order to keep the community away from gambles and drugs. In the political aspect, public political parties should be strengthened to build trust and respect people's rights in the democratic process. In the natural resources and environmental aspect, people should be seriously cultivated to realize value of natural resources and environment, to maintain, and to benefit from natural resources and environment. For the implementation of the strategy to strengthen the community, all agencies, including central and regional representatives of government agencies, community leaders and public, should participate in setting the policies, plans, projects and annual work of each agency. For the suggestions to strengthen the community, Local Administrative Organization, community leaders and local people must learn the four

aspects together in their own area, then brainstorm and take action to create love and unity, and also to raise the budget from both public and private agencies in order to support each of the tasks. This would lead them to achieve the goal and benefits and to strengthen the community for becoming a strong, wealthy and sustainable community.

Keywords: strategy, strengthening, strong community

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ก่อให้เกิดความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศ มีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังมีปัญหาด้านการกระจายรายได้สู่ประชาชนที่ไม่ทั่วถึง และก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาสุขภาพจิต อาชญากรรม กระแสบริโภคนิยมเน้นวัตถุนิยม การเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองหลวงมากขึ้น รวมทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนเป็นเหตุให้สังคมอ่อนแอ ทำให้เห็นว่า การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวนั้น ไม่เพียงพอ ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคน การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ประชาคม และเครือข่ายประชาชน ในขณะที่ทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมการรวมตัวของประชาชน องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กร

ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ให้มีการรับรองสถานะอย่างถูกต้อง สามารถดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการดูแลสุขภาพการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ (Office of the National Economics and Social Development Board, 2002: 12) เช่นเดียวกับทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เนื่องจาก “คน” เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา (Office of the National Economics and Social Development Board, 2007: 112) ขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยและสังคมไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (Office of the National Economics and Social Development Board, 2012: 156)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการในมิติรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ยึดแนวคิด ทฤษฎี และนโยบายของรัฐบาลเป็นหลักในการพัฒนาเป็นการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งละเลยต่อศักยภาพความสามารถและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนทั้งในด้านความคิด การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของประชาชน ยิ่งรัฐบาลพยายามที่จะพัฒนาแต่กลับทำให้ชุมชนอ่อนแอลง จากการพัฒนาชุมชนตามแนวคิดของการทำให้ทันสมัย (Modernization) ก่อให้เกิดความทันสมัยแก่สังคมและชุมชนหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้าน โครงสร้างพื้นฐานและบริการ สาธารณะเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าพอใจ ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การศึกษาและการสาธารณสุข เป็นต้น ประชาชนในชุมชนจำเป็นต้องพึ่งพิงข้าราชการของรัฐบาลทั้งในด้านความคิด และการกระทำแบบแผนการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคภายใน

ครอบครัวอย่างพอเพียง เปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการค้า เงินตรามีบทบาทสำคัญต่อการทำลายล้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างสิ้นเชิง คนหนุ่มสาวซึ่งเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน เดินทางไปทำงานและหารายได้ในเมืองใหญ่ ใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยแบบสังคมนิโคม ทิ้งลูกหลานไว้กับพ่อแม่ที่แก่เฒ่า ส่งผลให้สถาบันครอบครัวและความเป็นชุมชนอ่อนแอลงตามลำดับ สังคมเต็มไปด้วยชุมชนอ่อนแอ และเกิดความล่มสลายทั้งชุมชนเมืองและชนบท (Chareonwongsak, 2002: 96) ทั้งนี้ ยังไม่มีรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจของชุมชน ทฤษฎากรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทุนทางสังคมอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาและความต้องการในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ ในเขตพื้นที่ตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทฤษฎากรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ และศึกษาการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และเพื่อเป็นประโยชน์ในการเสนอทางเลือกให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่ยังอยู่ในสภาพอ่อนแอ ให้ได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ของชุมชนที่ได้รับการพัฒนาความเข้มแข็งไปสู่การพัฒนาชุมชนของตนเอง ไปสู่ความเข้มแข็งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อศึกษาการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษาคำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษาคำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาค้างนี้ มีจำนวน 24 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้รู้ (Key informants) และผู้ปฏิบัติ (Casual informants) ในเขตคำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างลึกซึ้งที่สุด เป็นผู้ที่มีบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมหรือพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ผู้แทนภาครัฐ จำนวน 3 คน คือ ผู้บริหารหรือปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ด้านเกษตรตำบล 2) ผู้นำชุมชนและตัวแทนของประชาชน จำนวน 21 คน คือ กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่มอาชีพในชุมชนคำบลหูทำนบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการจัดเวทีสาธารณะและวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focused group discussion) ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบฟอร์มที่กำหนดขึ้นจากแนวคิดการวิเคราะห์แบบ SWOT (SWOT analysis) เพื่อประเมินปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ของชุมชนในกิจกรรมทั้งหมด 4 ด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม

ด้านการเมือง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดเวทีสาธารณะ ในช่วงเช้า 09:00-12:00 น. ซึ่งรวมกลุ่มเป้าหมายทั้ง 24 คน มีวิทยากร 2 คน เป็นผู้ซักถามประเด็นต่างๆ ที่จะป็นข้อมูลแต่ละด้านจากกลุ่มผู้ร่วมประชุมทีละคน ส่วนในช่วง 13:00-16:00 น. จัดการสนทนากลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มละ 12 คน มีวิทยากรกลุ่มละ 1 คน คอยซักถามประเด็นที่จะเป็นประโยชน์แต่ละด้านทั้ง 4 ด้าน จนครบทุกคน ทุกประเด็นตามวัตถุประสงค์ และนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2 อุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล อาทิ เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกวิดีโอ กล้องถ่ายภาพ สมุดบันทึก ดินสอ ปากกา กระดาษ A4 กระดาษฟิลิปชาร์ท ปากกาเคมี และอุปกรณ์การอำนวยความสะดวกอื่นๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากแหล่งข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่มีทฤษฎี แนวคิดที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับหัวข้อกลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษางานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่มีอยู่ก่อน เอกสารราชการเกี่ยวกับการประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลหุทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และเอกสารวิชาการ จากทางอินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลที่ได้จากทางอินเทอร์เน็ตที่สามารถค้นคว้ามาได้จากเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (Thailis)

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมโดยใช้วิธีการจัดเวทีสาธารณะและการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.1 ขั้นการเตรียมการ

3.2.1.1 คณะผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อทำหนังสือส่งถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทูลน่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1.2 ประสานงานขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน ในเขตตำบลทูลน่าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

3.2.1.3 จัดเตรียมหัวข้อหรือประเด็นการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เพื่อประเมินปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ในกิจกรรมของชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.1.4 วางแผนการประชุม เวลา สถานที่ ขึ้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงาน

3.2.1.5 เตรียมคณะทำงาน สำหรับเป็นผู้นำการประชุม

3.2.1.6 จัดเตรียมวิทยากร

3.2.1.7 จัดเตรียมการประเมินผล

3.2.2 ขั้นการดำเนินงาน

3.2.2.1 ประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการแจ้งเป็นหนังสือ ราชการ ให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทราบถึงกำหนดการ วัน เวลา และสถานที่ในการจัดประชุม

3.2.2.2 ชี้แจงทำความเข้าใจกับทีมงานผู้ดำเนินการจัดประชุม โดยการแบ่งบทบาทของผู้ดำเนินการจัดประชุม เช่น ผู้ดำเนินการประชุมหลัก ผู้ช่วยดำเนินการประชุม วิทยากร ผู้จัดบันทึกและผู้สังเกตการณ์

3.2.2.3 ดำเนินการจัดเวทีสาธารณะและการสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เทคนิค SWOT (SWOT analysis) เพื่อประเมินปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ในราย

ประเด็นทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.2.2.4 การบันทึกข้อมูล โดยการบันทึกลงในแบบสังเคราะห์
ข้อมูลเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ อีกทั้งใช้เครื่องมือบันทึกเสียง และบันทึกเป็นวิดีโอ

3.2.2.5 ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลและ
สรุปผลดำเนินการทั้งหมดโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ใน
กระบวนการจัดประชุมหรือการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย
วิธีการเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากข้อมูลที่ได้จาก
การจัดเวทีสาธารณะและการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับกลุ่มเป้าหมาย
ด้วยการใช้เทคนิค SWOT (SWOT analysis) สังเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลเพื่อ
นำมาตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การศึกษาวิเคราะห์กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมี
ส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลหูทำนบ
อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1.1 ปัจจัยภายใน (Internal factors)

1.1.1 จุดแข็ง (Strengths)

1) องค์กรบริหารส่วนตำบลหูทำนบ มีอำนาจหน้าที่เป็นของ
ตนเอง สามารถออกกฎระเบียบข้อบังคับตำบล เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการ
มีส่วนร่วมและจัดตั้งองค์กรชุมชนของประชาชนในกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม
ด้านการเมือง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนในชุมชน

2) แผนพัฒนาสามปีเป็นเครื่องมือช่วยให้้องค์การบริหารส่วน
ตำบลหูทำนบ สามารถนำมาตัดสินใจกำหนดแนวทางการดำเนินงานและใช้ทรัพยากร

การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทับูน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3) มีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร ด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามความต้องการของประชาชน

4) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทับูน เป็นองค์กรสำหรับประชาชนได้ใช้กลไกการมีส่วนร่วมในทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด

5) มีบุคลากรที่เป็นบุคคลในท้องถิ่น บางคนมีความเข้าใจถึงสถานะแวดล้อมและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น สามารถส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชนให้เหมาะสมกับสถานะแวดล้อมของท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6) มีทรัพยากร เครื่องมือและมีระบบฐานข้อมูลสำคัญในพื้นที่

7) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทับูน สามารถติดต่อประสานขอความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา

1.1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)

1) งบประมาณที่ได้รับจากการจัดสรรเพื่อดำเนินงาน ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีจำกัด

2) การติดต่อ ประสานงาน กับหน่วยงานของรัฐที่ยึดกฎเกณฑ์ตามลำดับขั้นหรือตามการแบ่งส่วนราชการ ทำให้การขอความร่วมมือค่อนข้างล่าช้า

2) บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทับูน ขาดทักษะและไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มองค์กรชุมชนหรือประชาชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3) บุคลากรหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชน มักจะมองว่าชุมชนล้มสลายและขาดการมีส่วนร่วมและไม่สามารถพัฒนาให้กลับมาเข้มแข็งได้ จึงละเลยที่จะชักจูงประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

4) องค์การบริหารส่วนตำบลหูทำนบ ยังถูกรอปรังจากระบบราชการหรือแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบเดิม

5) ขาดการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการเงิน ซึ่งสามารถดำเนินการอย่างบูรณาการ

1.2 ปัจจัยภายนอก (External factors)

1.2.1 โอกาส (Opportunities)

1) การมีรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหลายเรื่อง อาทิ ตามมาตรา 57 (1) รัฐต้องอนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรม โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย มาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ด้วย มาตรา 74 รัฐต้องจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ หรือ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพลูกจ้างและนายจ้างที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และมาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน เป็นต้น

2) มีนโยบายการพัฒนาประเทศไทยภายใต้โมเดล “ประเทศไทย 4.0” ที่เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยี

ใช้แนวทางสานพลังประชารัฐ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน วิชาการ ประชาชน สถาบันศึกษาและสถาบันวิจัยต่างๆ พร้อมทั้ง มีโครงสร้างด้านการสื่อสาร และโทรคมนาคมที่มีคุณภาพ สามารถเชื่อมโยงทุกภาคส่วนได้

3) เทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การสร้างระบบข้อมูลสารสนเทศขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

1.1.2.2 อุปสรรค (Threats)

1) รัฐบาลที่เน้นการรวมอำนาจในปัจจุบัน ส่งผลให้การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็น องค์กรชุมชนหรือภาคประชาชน ในรูปแบบต่างๆ อาจไม่มีอิสระในการรวมกลุ่มหรือ จัดตั้งองค์กร

2) การถูกกำหนดกรอบและรูปแบบในการดำเนินงาน ที่เป็น ระบบสั่งการจากบนลงล่าง ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้าน ไม่มีอิสระในการ ดำเนินงานที่สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชน

3) การสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มองค์กรของชุมชนตามลักษณะ ประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากมีผู้นำ ชุมชนที่เกิดจากการแต่งตั้งตามกฎหมายหรือเป็นทางการ มักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำ ธรรมชาติที่เกิดจากการยอมรับของประชาชนในชุมชน อาจเป็นการสร้างกลุ่มอำนาจ ขึ้นมาคู่กับคณะกรรมการหมู่บ้าน

4) ความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้าน ปรับตัวไม่ทันและเสียโอกาสที่จะใช้ ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน

5) ความเจริญทางวัตถุ และสภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบและรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มกำลังสำคัญของท้องถิ่นที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไปได้ในอนาคต

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์การบริหารส่วนตำบล หูทำนบ ตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเทคนิค SWOT (SWOT analysis) และนำมาสู่การวิเคราะห์กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ กลยุทธ์การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพ เพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน

1.2 ด้านสังคม ได้แก่ กลยุทธ์การส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมชุมชน นำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง

1.3 ด้านการเมือง ได้แก่ กลยุทธ์การสนับสนุนให้องค์กรภาคประชาชน รวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวในกรณีมีแนวโน้มว่าการบริหารงานของรัฐจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

1.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กลยุทธ์สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การศึกษาการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

2.1 ด้านเศรษฐกิจ

กลยุทธ์การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพ เพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน การนำไปปฏิบัติ คือ 1) สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ 2) พัฒนาระบบ

การบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน ด้วยการจัดฝึกอบรม ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการและการตลาด 3) ผลักดันกลุ่มอาชีพให้เป็นกลุ่มที่มีกฎหมายรองรับ โดยการผลักดันให้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน

2.2 ด้านสังคม

กลยุทธ์การส่งเสริมการรักษาวัฒนธรรมชุมชนนำไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง การนำไปปฏิบัติ คือ 1) การสร้างกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมตามเทศกาล 2) เชื่อมโยงบทบาทระหว่างบ้าน สถาบันศาสนา โรงเรียน ถ่ายทอดความรู้สึกรักคิด ความเชื่อและขนบประเพณีผ่านพิธีกรรมของท้องถิ่น

2.3 ด้านการเมือง

กลยุทธ์การส่งเสริมประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น โดยเน้นการรวมกลุ่มเป็นสภาองค์กรชุมชน การนำไปปฏิบัติ คือ 1) ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มและประกาศเป็นองค์กรชุมชนด้านการเมือง ให้องค์กรชุมชนเป็นกระบอกเสียงเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 2) ผลักดันกลุ่มองค์กรชุมชนด้านการเมือง ให้เป็นองค์กรชุมชนที่มีกฎหมายรองรับ เช่น สภาองค์กรชุมชนตำบล ตามตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การนำไปปฏิบัติ คือ 1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้าน 2) สมาชิกในองค์กรชุมชน ร่วมกันกำหนดกติกาและระเบียบขององค์กรชุมชน ระดมสมาชิกในชุมชนเข้าสู่กลุ่มด้วยความสมัครใจ และการจัดทำแผนของชุมชนร่วมกัน

3. การศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา ตำบลคูทาบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

3.1 ด้านเศรษฐกิจ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหุทำนบ ควรส่งเสริม การร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ ภาครัฐ พร้อมทั้งเชื่อมโยงการลงทุนระหว่างเศรษฐกิจชุมชนกับวิสาหกิจขนาด กลางและหรือวิสาหกิจขนาดใหญ่ ทั้งนี้ ควรจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า รวมถึงการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อต่าง ๆ ของชุมชน

3.2 ด้านสังคม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหุทำนบ ควรเป็นผู้หนุน เสริมศักยภาพชุมชนอำนวยความสะดวกให้ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ด้วยตัวเอง และเพิ่มบทบาทในการดำเนินการและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มากขึ้น รวมทั้ง ควรนำแผนชุมชนมาประกอบการจัดสรรงบประมาณการพัฒนา ท้องถิ่นและผลักดันการดำเนินงานภายใต้แผนชุมชนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม

3.3 ด้านการเมือง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหุทำนบ ควรส่งเสริม ให้ให้เวทีปรึกษาหารือสาธารณะเป็นวัฒนธรรมการตัดสินใจการจัดการชุมชนท้องถิ่น รวมทั้ง ควรใช้องค์กรชุมชนด้านการเมืองที่จัดตั้งขึ้น เชื่อมโยงกับกลุ่มที่มีปัญหาด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ องค์การบริหารส่วน ตำบลหุทำนบ ควรส่งเสริมกลุ่มองค์กรของชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จัดทำกฎเกณฑ์และกติกาที่ทุกฝ่ายในชุมชนเห็นพ้องต้องกัน โดยใช้ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม มาจัดการแก้ปัญหาที่ดิน แบบไม่ต้อง พึ่งเอกสารสิทธิ์ใด ๆ ในกรณีที่มีการดำเนินการเรียกร้องเอกสารสิทธิ์ที่ดินไม่ยัง ดำเนินการไม่สำเร็จ

อภิปรายผล

กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ ภูมิศึกษา ตำบลหุทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัด บุรีรัมย์ สามารถสรุปและอภิปรายผล เป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพ เพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน การนำไปปฏิบัติ คือ 1) สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวหอมมะลิอินทรีย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ 2) พัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน ด้วยการจัดฝึกอบรม ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ และการตลาด 3) ผลักดันกลุ่มอาชีพให้เป็นกลุ่มที่มีกฎหมายรองรับ โดยการผลักดันให้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากตำบลทูลุ่ทาบ มีต้นทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ แรงงาน/ทรัพยากรมนุษย์ สมาชิกในชุมชนเป็นทั้งเจ้าของวัตถุดิบ เป็นแรงงาน เป็นผู้ผลิต และเป็นผู้บริโภค รวมถึงทุนทางกายภาพ ดังนั้น จึงควรผลักดันกลุ่มอาชีพให้เป็นกลุ่มที่มีกฎหมายรองรับตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีการรับรองการรวมกลุ่มหรือกิจการของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaityasri (2009: Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แม้บ้านเกษตรกรบ้านผาซ้อง ตำบลห้วยส้ม อำเภอกู่กระดิง จังหวัดเลย พบว่า ผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หลังจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแล้ว ครอบครัวของสมาชิกกลุ่ม มีสภาพการเงินที่คล่องตัวขึ้น คนในชุมชนมีอาชีพเสริมไม่ต้องไปทำงานในต่างจังหวัด ทำให้คนในชุมชนและครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น และมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจ กระทั่งได้รับไปประกาศนียบัตรมากมาย ซึ่งเป็นสิ่งรับประกันคุณภาพมาตรฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. ด้านสังคม

กลยุทธ์การส่งเสริมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม การนำไปปฏิบัติ คือ 1) การจัดประชุมผู้บริหาร กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อม และวางแผนการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์โครงการจัดทำแผนชุมชน

แบบมีส่วนร่วมและให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ 2) ดำเนินการจัดทำแผนชุมชนของทุกหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ปฏิบัติการตามแผนชุมชน เชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนอื่นๆ ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมักไม่กล้าแสดงความต้องการ ทำให้การนำข้อมูลความต้องการของสมาชิกในชุมชน ไม่ถูกระบุไว้ในแผนพัฒนาสามปี ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการและงบประมาณที่จะนำมาส่งเสริมให้กิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ทางชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม จะทำให้องค์การบริหารส่วนตำบล หูท้านบได้รับทราบถึงความต้องการของประชาชนในด้านสังคมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Puangngam (2010: 211) กล่าวว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม

2.3 ด้านการเมือง

กลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ และท้องถิ่น โดยเน้นการรวมกลุ่มเป็นสภาองค์กรชุมชน การนำไปปฏิบัติ คือ

- 1) ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มและประกาศเป็นองค์กรชุมชนด้านการเมือง ใช้อำนาจชุมชนเป็นกระบอกเสียงเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 2) ผลักดันกลุ่มองค์กรชุมชนด้านการเมือง ให้เป็นองค์กรชุมชนที่มีกฎหมายรองรับ เช่น สภาองค์กรชุมชนตำบล ตามตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนตื่นตัวทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักแล้วว่า การจัดสรรผลประโยชน์ผ่านนโยบายของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเขาทั้งในด้านที่ดีขึ้นหรือแย่ลง สอดคล้องกับแนวคิดของ Suttijaree (2001: 410) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชนเพื่อให้มี

อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม การนำไปปฏิบัติ คือ 1) ด้านทรัพยากรน้ำ จัดกระบวนการปรึกษาหารือและหาข้อตกลงของการจัดสรรน้ำร่วมกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ กลุ่มองค์กรชุมชน และเอกชน 2) ด้านที่ดิน ใช้กลไกองค์กรชุมชนเรียกร้องให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหา ดำเนินการเรื่องเอกสารสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้ถูกต้อง 3) การจัดเก็บขยะมูลฝอย ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนโดยใช้หลักการ 3Rs การลด การเกิดมูลฝอย (Reduction) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำมาเปลี่ยนแปลงสภาพกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ทั้งนี้ เนื่องจาก ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนนุทำนบ เช่น ทรัพยากรน้ำ มีปัญหาน้ำมีสารปนเปื้อนที่มาจากการใช้สารพิษทางการเกษตรและทรัพยากรดิน มีปัญหาการถือครองที่ดินหรือการบุกรุกที่ดินของรัฐทั้งที่เป็นพื้นที่ป่าไม้และที่สาธารณะประโยชน์ ดังนั้น จึงต้องมีการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiraphanphong (2017: 222-226) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนคลองลัดมะยม แขวงบางระมาดเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า กระบวนการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน มีทรัพยากรร่วมที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ 1) ทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ลำคลองต่าง ๆ และ 2) ทรัพยากรดิน ได้แก่ พื้นที่ของคนในชุมชนที่นำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมีกระบวนการที่สำคัญ คือ การออกแบบกติกาในการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนการออกแบบกติกาในการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน โดยได้ทำข้อตกลงกับชาวบ้านก่อนที่จะเริ่มดำเนินการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมทั้ง ทรัพยากรน้ำและดิน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรนำไปประยุกต์ใช้ในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านเศรษฐกิจ คือ กลยุทธ์การเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มอาชีพเพื่อยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน ควรนำไปปฏิบัติโดยการสนับสนุนกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มข้าวหอมมะลินทรีย์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ให้เป็นกลุ่มที่มีกฎหมายรองรับ เพื่อได้รับสิทธิจากการเป็นวิสาหกิจชุมชน เช่น มีสิทธิได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนตามที่คณะกรรมการฯ กำหนดและตรงกับความต้องการของชุมชน

1.2 ด้านสังคม คือ กลยุทธ์การส่งเสริมการกระบวนกรจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านได้รับทราบถึงความต้องของประชาชนในด้านสังคมอย่างแท้จริง

1.3 ด้านการเมือง คือ กลยุทธ์การส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น โดยเน้นการรวมกลุ่มเป็นสภาองค์กรชุมชน เพื่อสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

1.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยกระบวนกรมีส่วนร่วม ควรนำไปปฏิบัติโดยการจัดกระบวนกรปรึกษาหารือและหาข้อตกลงของการจัดสรรน้ำร่วมกันระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ กลุ่มองค์กรชุมชน และเอกชน อาจมีการจัดกระบวนกรปรึกษาหารือในช่วงที่เหมาะสมกับช่วงเวลาการใช้น้ำในแต่ละปี สำหรับปัญหาด้านที่ดิน ควรใช้กลไกองค์กรชุมชนเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหา ดำเนินการเรื่องเอกสารสิทธิ์ที่ดินในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ให้ถูกต้อง

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลหุทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ควรดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กลไกของกลุ่มองค์กรชุมชนประสานการดำเนินงานที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชนโดยตรง เช่น การจัดสรรทรัพยากรน้ำและที่ดินทำกิน นอกจากนี้ในส่วนขององค์ความรู้ใหม่ทางด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ควรประสานกับองค์กรภาคเอกชน หรือสถาบันทางการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากลยุทธ์การเสริมความเข้มแข็งของชุมชนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ ในชุมชนอื่น ๆ ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีวิจัยครั้งนี้

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วยตนเอง เช่น ปัจจัยผู้นำชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับทุนทางสังคมของชุมชน

References

- Chareonwongsak, K. (2002). *Creative thinking*. Bangkok: Success Media. [in Thai]
- Chaiyasri, C. (2009). *Development tactics of community enterprise of agricultural group of Phakong village, Huaysom sub-district, Phukradueng district, Loei province*. Mater of Arts in Project Management and Evaluation. Loei: Loei Rajabhat University. [in Thai]
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2002). *The ninth national economic and social development plan (2002-2006)*. Bangkok: Office of the Prime Minister. [in Thai]
- _____. (2007). *The tenth national economic and social development plan (2007-2011)*. Bangkok: Office of the Prime Minister. [in Thai]

- _____. (2012). *The eleventh national economic and social development plan (2012-2016)*. Bangkok: Office of the prime minister. [in Thai]
- Puangngam, K. (2010). *Community and local self-governance*. Bangkok: Porpiti printing. [in Thai]
- Suttijaree, J. (2001). *Public participation politics and governments people constitution*. Bangkok: V.J. printing. [in Thai]
- Wiraphanphong, A. (2017). Common pool Resources in community: The case of Klongladmayom community, Bangramat, Talingchan, Bangkok. *Political Science Review Journal*, 4(2), pp. 222-226. [in Thai]

Authors

Assistant Professor Dr. Sathaporn Wichairam

Tel.: 083-383-7581 E-mail: pj8989@hotmail.com

Associate Professor Prajan Kanawan

Tel.: 083-966-9993 E-mail: kanewanthanyarat@gmail.com

Dr. Wisanu Panyayong

Tel.: 061-153-9551 E-mail: Wisanu.p12@gmail.com

Dr.Sutheekit Fodsungnern

Tel.: 085-754-0992 E-mail: Sutheekitbru@gmail.com

Assistant Professor Dr.Thanyarat Phutthiphongchaichan

Tel.: 094-746-1565 E-mail: kanewanthanyarat@gmail.com

Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

439 Jira Rd., Muang District, Buriram Province 31000